

Møte for lukkede dører, Stortinget 2. februar 1934

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 2. februar 1934 kl. 17.00

President: Nygaardsvold.

Dagsorden:

1. Utenriksministeren vil gi en redegjørelse.
2. Referat.

Efter forslag av presidenten besluttet enstemmig:

1. Møtet settes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer, utenriksråden og pressens representanter ifølge oppgave fra utenriksdepartementets pressekontor gis adgang til møtet.

Sak nr. 1.

Utenriksministeren vil gi en redegjørelse.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel:¹ Det jeg fremkommer med idag, er den redegjørelse for vår utenrikspolitikk som årlig avgis av utenriksministeren ved begynnelsen av hver sesjon. Meget av det som jeg har å si, kunde vært sagt for åpne dører, og jeg har også overveiet om jeg skulde dele meddelelsen i to, slik at den ene del blev gitt for åpne dører og den annen for lukkede; men det er så mange ting som løper over i hverandre, at jeg er kommet til det resultat at for sammenhengens skyld er det best å gi det hele for lukkede dører. Jeg er dog meget takknemlig for at presidentskapet har fulgt min anmodning om å åpne dørene for pressens representanter, forat de på denne måte samtidig med Stortingets medlemmer kan få den meddelelse som det her gjelder.

Almindelig politikk. Folkeforbundet.

Jeg skal begynne med nogen ord om den almindelige - jeg kan si - storpolitiske situasjon som naturligvis også interesserer vårt land, og da blir det nærmeste vårt forhold til og i Folkeforbundet. Vi sluttet i høst den 3-årsperiode hvor Norge har vært medlem av rådet, og jeg tror vi med en viss tilfredshet kan se tilbake på den; for vi har fulgt de smukke tradisjoner som i rådet var blitt skapt av de andre nøytrale småstater som har vært representert der - jeg nevner Holland, Finnland og sist men ikke minst Sverige. Vi har fulgt den åpne tales linje, vi har uten frykt sagt vår mening og derigjennem øvet den innflytelse i rådet som man i Folkeforbundet er vant til og venter, at disse lands representanter skal øve. Vi har ført ærlig og modig tale, og jeg tror vi kan være glad for det.

Et særlig spørsmål som småstatene kommer nær som medlem av rådet er minoritetsspørsmålet - et av de aller vanskeligste, et av de ømfintligste spørsmål, et av dem som gir mest anledning til friksjon av alt det som Folkeforbundet overhodet behandler,

---

¹ Herfra gjengitt etter trykt, hemmelig referat.

og gang på gang har Norge som medlem av de 3-mannskomiteer som behandler minoritetsspørsmålene vært oppe i meget vanskelige, meget ømtålelige situasjoner. Det er da med tilfredshet jeg kan si, at vi har all grunn til å se tilbake på 3-årsperioden også i så henseende med tilfredshet. Dette fikk sterke uttrykk fra alle kanter, da Norge i høst gikk ut av rådet; der var sterkt anerkjennende uttalelser i den presse som representerer disse vanskelig stillede minoriteter rundt omkring i Europa, uttalelser fra så mange hold at man fikk følelsen av at vi har optrådt objektivt og rettferdig i avgjørelsen av disse spørsmål. Det blev uttalt på minoritetenes vegne glede og takknemlighet over det og beklagelse over at Norge gikk ut av rådet. Norge blir nu fulgt av Danmark. Det sier sig selv at alle vi som hører til den nøytrale gruppe der nede av all kraft støttet Danmarks valg, idet vi følte oss forvisset om at Danmark vilde fortsette den politikk som vi har ført, og som det ligger oss på hjerte blir ført i Folkeforbundet. Det var forresten ingen vanskelig oppgave å støtte Danmarks kandidatur; for Danmark blev praktisk talt enstemmig innvalgt, og deri ligger også en anerkjennelse av den innflytelse som disse små stater har øvet og kan øve i forbundet. I det hele tror jeg vi i denne vår rådstid har fått et forsterket inntrykk av den glede det gir å være med i dette internasjonale arbeid. Tross alle skuffelser, tross alle tilbakeslag, tross alle vanskeligheter tror jeg de som har vært til stede i Genf, har følt av hvilket vidunderlig instrument for internasjonalt samarbeid og for fredens bevarelse Folkeforbundet er, og den motbør hvorunder Folkeforbundet nu seiler, de store skuffelser som har rammet forbundet i dets internasjonale arbeid derved at to stormakter er gått ut, sådan at fire stormakter nu står utenfor Folkeforbundet - den motbør som har rammet det internasjonale samarbeid ved den nye uttreden også av Tyskland, må ikke få oss til å tape motet og interessen for det arbeid det her gjelder. Det har vært tale om reformer innen Folkeforbundet, det har vært antydnet meget bestemt at Italia ønsker sådanne reformer. Vel - vi skal være villige til å diskutere alle de reformforslag som fremkommer; men en ting tror jeg alle småmakter står samlet om: de vil ikke ha et forbund som i prinsippet setter de små stater i en lavere klasse enn stormaktene. Stormaktenes innflytelse og ledelse er selvfølgelig, den ligger i deres hele posisjon; men teoretisk, formelt har der hersket og må der herske likestillethet mellom alle makter som lar sin stemme høre i Genf - når undtas den forskjell som fra første stund av er etablert med hensyn til rådet, hvor det er en rekke stormakter som er permanente medlemmer, i motsetning til de øvrige som bare er rådsmedlemmer på kort frist.

I nær forbindelse med Folkeforbundets arbeid kan nevnes nogen ord om nedrustningskonferansen. Den har i virkeligheten vært en kjede av skuffelser. Man er vel gått til arbeidet i håpet om å nå frem til et resultat; men motsetningen mellom statene og følelsen av usikkerhet, jalousi og engstelse har vært og er ennu så stor at noget håndgripelig resultat ikke er nådd. Det er vel en av de største skuffelser som har rammet det internasjonale samarbeid, og det er vel mange som spør sig selv, om det ikke hadde vært heldigere å ha ventet med hele

nedrustningskonferansen inntil det grunnlag hvorpå der skulde bygges, var blitt noget tryggere enn det grunnlag hvorpå man gikk i gang. Det henger dog ennå i en tråd. Jeg tror det er riktig og rettfærdig i denne forbindelse med den største anerkjennelse, med varm beundring, å nevne Arthur Hendersons navn. Arthur Henderson har fra første stund av vært nedrustningskonferansens president, og et så utrettelig arbeid, en så varm tro, en så sterk vilje til å nå et resultat tror jeg det er sjelden å finne maken til. Nu har Storbritannia nettopp i disse dager fremsatt et positivt forslag i håpet om å kunne skjære igjennem alle de skygger, hele den tåke, hele den uklarhet som ennå dekker nedrustningskonferansen. Om det vil føre frem, vet ennå ingen; det avhenger vel i ikke liten grad av den makt og vilje som Storbritannia selv vil sette bak denne plan.

Et annet spørsmål som jo kan karakteriseres som et internasjonalt spørsmål, er de flyvninger som i den siste tid har funnet sted over Finland, over det nordlige Sverige og over det nordlige Norge. Det er jo noget som har vakt oppmerksomhet langt utenfor våre grenser, og det spørres: Hvad betyr disse flyvninger, hvad menes det med dem? Er det flyvninger av militær natur, er det flyvninger som betegner en art spionasje for fremtidig krig, eller hvad er det? Vi vet lite eller intet om dem. Men når det enkelte steder har vært antydning at vi, så å si, skulde mobilisere hele vår mektige flyveeskadre og sende den nordpå, tilbakeviser jeg det som en latterlig og hysterisk tanke. Vi må huske på at privat og civil flyvning er tillatt over alle områder i vårt land som ikke uttrykkelig er forbudt for flyvning. Men den flyvning som har funnet sted nordpå, er foregått over områder hvor internasjonal civil flyvning ikke er forbudt. Imidlertid har vi jo satt oss i bevegelse for på best mulig måte å undersøke forholdet, og har lagt hele undersøkelsen under chefen for 6. divisjon. Vi har bedt alt som vi har der oppe av offentlig opplysningsvesen, kan man gjerne si, om å undersøke og søke å komme spørsmålet nærmere. Tollvesen, losvesen, politi, alt har vi satt igang for på den måte å komme til et resultat. Men likeså litt som Finland - tilsynelatende - og Sverige, likeså litt har vi ennå kunnet løse den gåte som flyvningene i disse nordlige strøk må sies å være. At der er noget, synes å være givet, men at meget er overdrivelse og smittsomme rykter, det tror jeg nok man kan si, og at planeten Venus har spillet en viss rolle i dette spill omkring Mars, det tror jeg heller ikke kan benektes.

Handelspolitikk

Jeg forlater her det som jeg kan kalle det storpolitiske område, og går over til det som ligger oss på mange måter nærmere, nemlig de handelspolitiske spørsmål. Der har vi også oplevd en skuffelse siden utenriksministeren ifjor gav sin redegjørelse, og det er den store verdenskonferanse i London - et veldig apparat, satt i gang under den britiske regjeringens auspisier, efter dens innbydelse, og i forhåpningenes tegn, at man på den skulde kunne finne utveier for å nå frem mot bedre handelspolitiske forhold. Men resultatet var negativt, og de fleste er vel enige om at grunnen til at resultatet blev

negativt, var den omstendighet at man ikke kunde enes om selve det som er det viktigste grunnlag for en sund handelspolitikk, nemlig pengevesenet. Så lenge pengevesenet flyter, og så lenge pengevesenet blir benyttet som kampmiddel mellom stridende interesser, er det lite håp om å finne en praktisk handelspolitisk ordning. Og vi stod jo den gang nettop ved begynnelsen av den krig som er blitt ført ved hjelp av valutaen mellom de store og mektige økonomiske interesser som representeres av dollar og pund sterling. I trontalen i år uttaler Regjeringen, at "for næringslivet og landets finanser har det vært av stor betydning at der - til tross for de vanskelige internasjonale valutaforhold - også i 1933 har kunnet holdes en i det vesentlige fast kronkurs i forhold til pund sterling." Vel - det er vår stilling i forhold til pund sterling, og den har vært en fordel, men det betyr jo lite sammenlignet med stillingen i hele verden, og så lenge den mektige mynt som heter pund sterling ikke er blitt stabilisert i forhold til dollar, så nytter - så godt og bra det enn kan være - vårt forhold til pundet lite når det blir spørsmål om verdenshandelen og verdensøkonomien. I de siste dager synes det jo - skjønt jeg tør ikke uttale mig absolutt sikkert på dette område - som om Amerikas forenede stater ved de skritt de nu har tatt, har villet stabilisere sin dollar. Hvis det virkelig er tilfelle, hvis de beslutninger som nu er truffet, betyr en fastsettelse av dollaren, får vi håpe at pund sterling hurtig og sikkert følger etter. Og skjer det, da er tiden inne for oss til å overveie om ikke vi skal søke å skaffe vår krone et fast og sikkert leie i forhold til pund sterling, et leie som passer for våre økonomiske og handelspolitiske interesser.

Den økonomiske verdenskonferanse var ledsaget av en avtale om tollhvile mellom de land som deltok i konferansen. Norge satt i den forberedende komité for denne tollhvile, vi var en av innbyderne til tollhvilen, og vi har tilhørt den trofast og tilhører den den dag idag, på tross av den flukt fra tollhvilen som har funnet sted fra mange også av de mektige deltageres side. Men der er ennu mange stater som er tilknyttet tollhvilen, og vi har funnet det formålstjenlig for oss fremdeles å bli stående der. Vi hadde jo tatt visse reservasjoner da vi gikk med på den, og nettop disse reservasjoner har muliggjort at vi på et viktig område, hvorom Stortinget traff beslutning ifjor - nemlig smørtollen - har kunnet erklære oss ubundne og gå til den forhøielse av smørtollen som de interesser som knytter sig til den, har tilsagt. Der kunde vi jo likefrem påberope oss et underprisforsøk fra fremmed land, som nettop kom inn under de undtagelsesbestemmelser som vi sterkt hadde markert. Derimot - og det er det utførlig redegjort for i den hemmelige stortingsproposisjon nr. 6, som nu ligger i Stortinget og er gått til finans- og tollkomiteen - har vi ikke funnet det riktig å gå på de mer spesielle mindre tollforhøielser som Stortinget vedtok ifjor men la i Regjeringens hånd å treffe avgjørelse om. Vi var kommet så langt at vi også der - under påberopelse av særlige hensyn - hadde meddelt Oslo-maktene at vi aktet å gå til disse tollforhøielser. Men de svar vi fikk nettop fra Oslo-maktenes side, gjorde oss overmåte betenkelige, og vi tenkte videre på hvad der vilde hende, når vi skulde

meddele disse tollforhøielser til andre av de land hvor vi søker marked og hvor vi i stigende grad har vunnet forståelse for vår eksport. Vi kom da til det resultat, at vi måtte legge dette spørsmål påny i Stortingets hånd, la Stortinget være det avgjørende for hvad her skulde gjøres. Regjeringen mente nemlig at det som kunde vinnes lokalt og spesielt for de bedrifter det her gjaldt, ikke stod i forhold til hvad vi kunde tape. Man må huske på at vår handelspolitikk idag, det er fremfor alt en ustanselig kamp for å beholde våre markeder ute. Som jeg allerede sa under trontaledebatten, og som blev nevnt i selve trontalen, har vi følt det som en stor vinning i de handelspolitiske forhandlinger vi har ført, at vi ennu har en såvidt - jeg understreker uttrykkelig såvidt - liberal tolltariff som vi har, og vi har funnet at det var en stor styrke, at vi kunde påberope oss, at vi vilde la der være ro over vår tolltariff. I de forhandlinger vi har ført - særlig når vi kommer inn på land som er tilknyttet Oslo-konvensjonen, som eksempelvis Belgia - har vi hatt visse fordeler av den; vi har hatt inntrykk av at den omstendighet at vi har Oslo-konvensjonen har lettet og letter forhandlingene med disse land.

Men der er jo i stigende grad kommet andre og nye hindringer for den mellemfølkkelige handel utenfor selve tolltariffene. De var lammende nok, og prohibitive kunde de stoppe vår eksport; men det kontingenteringssystem som nu er knesatt av nesten alle land, synes ikke å være mindre slemt, og det treffer ofte ganske vilkårlig og ganske plutselig. Man tror man har fått ordnede forhold og er glad og fornøid over det, og plutselig får man meddelelse om at nu er det laget kontingent for den vare som har interesse for oss, eller nu er den kontingent vi har fått, blitt plutselig nedsatt. Og den beskyttelse man like overfor tolltariffer hadde i mestbegunstigelses-klausulen, synes å kunne bortfortolkes hvor det gjelder kontingenteringsbestemmelser, og derved uthules hele det viktige prinsipp som heter mestbegunstigelses-prinsippet i den mellemfølkkelige handel. Det vil reise nye problemer og nye spørsmål, hvis den politikk skal fortsettes. Hittil har vi stått slik at vi ikke har funnet det nødvendig å gripe til kontingentering for import til vårt land; men spørsmålet kan bli aktuelt, det kan bli nødvendig - hvor bedrøvelig det enn er - å gå til forsvarsforanstaltninger på dette område.

Vår eksport har i det store og hele tatt vært holdt ganske godt oppe i mengde. Vi må si at vi kan i det store og hele tatt være tilfreds; men vanskelighetene er voksende. En stor og god kunde som Sovjet-Samveldet synes å gli oss ut av hendene. Vi har måttet foreslå noget som jo er ganske nytt, som var på tale ifjor, men som er ganske nytt; vi har måttet foreslå en eksportgaranti på 30 millioner for eksport til alle land.

Før har denne eksportgaranti vært innskrenket til Sovjet-Samveldet, som jo fører sin utenrikshandel efter sine egne prinsipper, og hvor de garantier som vi har gitt, faller sammen med det system som Sovjet-Samveldet er vant til å se anvendt praktisk talt overalt i verden. Nu reiser spørsmålet sig om vi ikke for å lette vår eksport må gå til statsgaranti under betryggende former også hvor det gjelder eksport til andre

land. Der har helt siden i høst vært underhandlet med Sovjet-Samveldet om en ny salgsvtale, men resultatet har ikke vært oppmuntrende. Det synes som om Samveldet ikke i samme utstrekning som tidligere har behov for våre varer, og særlig beklagelig er det, at det er nettopp der hvor våre interesser er størst, at Sovjets interesse synes å kjølne, nemlig hvor det gjelder vår eksport av fiskevarer. Allerede ifjor sa Sovjet: Vi tar ikke de norske fiskevarer fordi vi er nødt til å ta dem; men simpelthen for å vise Norge en elskverdighet! Men på elskverdighet kan mellempfolkelig handel i lengden ikke føres. Der forhandles fremdeles, og vi forsøker om det ikke skal være mulig å få Sovjet til å ta iallfall 100 000 tønner sild - i motsetning til de 500 000 det tok for to år siden - og 1 200 tønner Finnmarksfisk, men det har ikke vært mulig hittil å nå til et resultat. Saken er den at Sovjet er blitt en sterkt ombeilet kunde, og ikke minst har overenskomsten mellom Sovjet og United States øket Sovjets følelse av at det er andre som trenger Sovjet og ikke Sovjet som trenger andre. Der vil vi - liten som vi er - ha vanskelig for å konkurrere. Som sagt, vi arbeider med dette, og vi håper jo ennu å nå til et resultat. Vi har for eksempel i kompensasjon med avtagen av korn fra Sovjet muligheter som interesserer Sovjet, og vi håper på det å kunne bygge en samhandel til fordel for begge land.

Storbritannia, en av våre andre mektige kunder, behøver jeg ikke komme nærmere inn på, fordi vi jo i vår her i Stortinget behandlet den såkalte Englandsavtale. Det har vært sagt meget om og mot den. Men jeg fastholder som min mening at avtalen etter omstendighetene var god, ja, avtalen var nødvendig. De tre år vi er sikret gjennom den avtale, skal vi være glad for, selv om avtalen på enkelte punkter knirker, og selv om vi må i høieste grad beklage at også Storbritannia er gått inn på nettopp dette vederstyggelige system jeg nevnte isted, kontingenteringssystemet, og presser sine kunder så hårdt som det kan, og derved i virkeligheten lammer de handelens utviklingsmuligheter som vilde være til stede uten dette system. Det har særlig knirket for kullenes vedkommende, idet det ikke har lyktes oss alltid å få de kull vi ønsket. Og det har hatt sin motvirkning; fra Polen har der vært reist sterk - og fra polsk synspunkt naturligvis berettiget - klage over at vi stengte polske kull ute og bare gav Polen en brøkdel av den rett vi gav England. Det har ikke vært ganske lett å få Polen til å forstå at vårt forhold til England for så mange eksportprodukters vedkommende er slik at vi har vært nødt til å gi det en sterk preferanse hvor det gjelder avtagen av et så viktig engelsk produkt som kull. - Også for landbruksvarer har England som marked vært en skuffelse. Vi trodde at i avtalen hadde vi sikret oss en viss frihet, at vi skulde være fri kontingent fordi vår eksport var så liten at den skulde ikke telle. Men det viste sig at da vår eksport steg, og steg meget hurtig og sterkt, sa England stopp og rasjonerte. Det var et meget hårdt støt for eksporten av både den ene og den annen av våre landbruksartikler, ikke minst for baconeksporten, som var begynt å stige meget sterkt, og hvor vi trodde på store muligheter. Nu har det vært forhandlet om å få nogen bedring her, og også i disse dager forhandles der for å få en ordning som synes å være mer tilfredsstillende enn den hvormed England

har truet, men jeg tør ikke si, om det vil føre til et resultat.

Kommer jeg til den tredje store av våre kunder, nemlig Tyskland, så er det kanskje forholdet til Tyskland som har utviklet sig mest tilfredsstillende hittil, - hittil, hr. president. Det var i vår meget på tale at vi skulde gå til almindelige handelsforhandlinger med Tyskland. Vi var i Berlin, og vi drøftet spørsmålet; men Tyskland var ikke svært ivrig for det. Tyskerne var meget velvillige og forståelsesfulle, men de mente man burde utsette litt med de almindelige forhandlinger, og vi trykket ikke på. Vi stillet oss til tjeneste når Berlin måtte ønske det, men vi har intet imot at Berlin velger tidspunktet. Vi har siden da vært stadig i kontakt, men vi har ikke insistert på almindelige handelsforhandlinger, fordi det i det store og hele tatt er gått bra. Vi har drøftet de forskjellige artikler, hvor det kan ha opstått friksjon og vanskeligheter, og som regel med godt resultat, og da har vi resonnerert som så: la oss vente med de generelle forhandlinger så lenge som mulig. Vi kan være ganske sikker på at om det kom til almindelige forhandlinger, vilde der fra tysk side bli reist krav om kompensasjoner; nu har vi undgått det, og eksporten har vært stadig stigende. Landbruksdepartementet meddeler nettop i disse dager at vi nu har utsikt til å få flerdoblet vår kontingent av smøreksport til Tyskland, en meget gledelig etterretning.

Men - jeg må komme med et men, og det er arbeiderpartiets boikott-trusel mot tyske varer. Jeg vil så sterkt som jeg kan og så inntrengende som jeg kan, be den sterke og innflytelsesrike fraksjon av arbeiderpartiet som sitter i denne forsamling, gjøre hvad den kan for å få stoppet den boikottaksjon. Vil de ikke gjøre det av hensyn til de tyske arbeidere - det er jo ikke sikkert at de vil lide så meget av en boikott i et sådant lite marked som Norge - så bør de gjøre det av hensyn til våre egne småfolk. Husk på hvad det tyske marked er for kysten, for våre tusener av fiskere langs hele kysten, som har det vanskelig nok før. Det er ikke lenger siden enn igår at den tyske legasjon søkte Utenriksdepartementet og beklaget sig over boikotten og sa at den var nødt til å gjøre innberetning til sin regjering om det som foregikk her i Norge. Og nu har jo arbeiderpartiet med strenge ord sendt ordre rundt omkring i hele landet. "Vær med å gjennomføre internasjonalsens parole: Kjøp ikke tyske varer så lenge Hitler-diktaturet består. Få husmødrene til å gå inn for kjøpestreiken. Gå heller ikke på kinoer som opfører tysk film. Dann en enig og ubrutt front mot fascisme og nazisme. Slå vakt om folkestyre og frihet og vern om arbeidernes frie organisasjonsrett." Det er Tyskland og Italia, to av våre beste kunder det her gjelder. Jeg nevnte forleden dag Russlands eksempel. Russland er ikke bange for å gå til handel med et land, hvorledes det enn er styrt. Jeg kan nevne Danmark og Sverige. Den danske socialdemokratiske regjering har tvert imot gjort hvad den kunde for at Tyskland skulde bli et marked som i nogen monn skulde erstatte tapet av England, og Sveriges arbeiderregjering har tatt bestemt avstand fra boikotten. Her - under så vanskelige tider, hvor der ropes: hele folket i arbeid - her reiser man boikott til skade for sitt eget land.

Ja, jeg ber det mektige norske arbeiderparti: Ta dette spørsmål op til fornyet overveielse. Partiet er så flinkt til å manøvrere at det må, uten at det blir for påfallende, kunne foreta et pent og veldekket tilbaketog her.

Hva Frankrike angår, kan det ikke sies annet enn at vi der har stadige vanskeligheter. Det lyktes oss ifjor, som det vil erindres, å bli fri valutaavgiften, og vi trodde da at vi hadde nådd en ordning som kunde holde. Men i høst, eller rettere sagt for 1 måneds tid siden, fikk vi den slemme beskjed at den kontingent som var tiltenkt Norge, var nedsatt ganske vilkårlig fra 100 til 25 pct. Det var ikke alene vi som blev rammet, alle blev rammet, og det har vært stor forferdelse over dette skritt fra andre land enn oss. De 75 pct. skulde brukes ganske simpelt til et forhandlingsobjekt, hvorved Frankrike skulde få kjøpe sig nye fordeler, nye konsesjoner. Nu hadde vi hvad konsesjoner angår strukket oss langt overfor Frankrike og vilde ha vanskelig for å gå videre. Men det har tvunget oss til forhandlinger, som nu i disse dager skal optas i Oslo. Det er imidlertid tegn på forståelse fra fransk side. Vi fikk således igår beskjed om at Frankrike tillot at vi fikk beholde hele vår saltsildkontingent på 100 pct., så lenge forhandlingene varer, og det er noget vi har bestrebt oss meget for å opnå, idet det for saltsilden var et meget hårdt støt at kontingenten blev nedsatt til 25 pct. Vi vil prøve å innskrenke forhandlingene mest mulig, gjøre dem så hurtige som skje kan. Vi hadde håpet de skulde funnet sted i Paris, for det er alltid en viss fordel at de føres i det annet lands hovedstad, slik at Regjeringen her kunde stå på avstand. Men Frankrike har ønsket dem ført i Oslo, og vi har selvfølgelig måttet bøie oss for dette ønske.

Vinpolitikk

I denne forbindelse må nevnes at Frankrike som så mange ganger før, som alltid før kan jeg si, synes å ha sin oppmerksomhet sterkt henvendt på vår vinpolitikk, og det var dette som foranlediget Utenriksdepartementet til å uttale sig i en fortrolig skrivelse til Vinmonopolet og Oslo Formannskap, en uttalelse som dessverre ved en ganske utrolig indiskresjon kom frem i pressen. Spørsmålet gjaldt Vinmonopolets overtagelse av all vinskjenkning på Oslo-restaurantene, og departementet gjorde i denne forbindelse oppmerksom på at et sådant skritt sikkert vilde vekke motstand fra Frankrikes side. Selv om det ikke kunde betegnes som direkte traktatstridig, vilde det fra fransk hold utvilsomt gjøres gjeldende at en slik nyordning helt vilde forrykke det tidligere forhold hvad privatimporten angår, og at så ikke skjedde hadde Frankrike alltid tillagt den største vekt. - Også et annet spørsmål har underhånden meldt sig når det gjelder vinpolitikken, og det er spørsmålet om en utvidelse av avstemningskretsene for samlag. Da vi i 1927 underhandlet med Frankrike, hadde vi stort besvær for å undgå at der kom inn en bestemmelse som også rammet den kommunale frihet; men til gjengjeld blev det uttalt som en bestemt forutsetning at der ikke måtte foretas sådanne endringer i Regjeringens lovforslag - brennevinsloven - som gjorde forbudets ophevelse illusorisk ved indre foranstaltninger. Minister Wedel, som ledet forhandlingene, understreket sterkt i en skrivelse til den

daværende statsminister at man måtte være meget varsom så man ikke "ved indre ferd forringet betydningen av forbudets ophevelse således at betingelsene for de franske innrømmelser delvis bortfalt. Den slags politikk må jeg på det bestemteste advare imot. Det kan kun føre til nye internasjonale vanskeligheter og sette resten av den tiltro vinlandene har til Norges forståelse av internasjonale overenskomster, på spill." Det er i denne forbindelse ganske betegnende og bør nevnes at Frankrike som en av forutsetningene for de forhandlinger som nu skal optas, uttrykkelig har stillet at ingen innskrenkning må skje i privatimporten av vin. Mens det første av disse spørsmål, det om å ta vinutskjenkningen fra Oslo-restaurantene og legge den til Vinmonopolet, neppe kan sies å være traktatstridig, er det annet, om utvidelse av avstemningsgrensene, utvilsomt traktatstridig og må foranledige helt nye traktatforhandlinger med Frankrike. Nu vil vi i de forhandlinger om kontingentene som skal finne sted i disse dager, gjøre alt hvad vi kan for å holde vinspørsmålet og andre spørsmål utenfor. Vi vil søke å nå frem bare ved å holde oss til disse kontingenteringssspørsmål. Men vi er jo to parter i disse forhandlinger, og det kan jo være at franskmennene drar vinspørsmålet inn, hvad de altså allerede har antydnet i de forutsetninger de har stillet op. Da kan det utvikle sig slik at vi må gå til forhandlinger av almindelig art, av generell art, til altomfattende forhandlinger, hvad den norske Regjering ikke ønsker, men kan bli tvunget til, og da vil alle spørsmål komme op og måtte reises.

Disse vanskeligheter som vil melde sig fra Frankrike, hvor det gjelder vinspørsmålet, vil i samme grad og med samme styrke melde sig fra de øvrige vinlands side. Så opmerksomt som der passes på, må man frykte for at det øieblikkelig vil ropes vakt i gevær. Derfor vil jeg som en ganske almindelig betraktning fremholde at så vanskelige som de handelspolitiske forhold nu er, og så veldig interesse som denne kundekrets som vi kaller for vinlandene, har for Norge, skal man være forsiktig, og for tiden la disse spørsmål hvile, la dem være i ro. Det er ingen øieblikkelig ulykke skjedd om vi ikke straks løser de problemer som her melder sig. Men et forsøk på ensidig løsning fra Norges side kan sannelig bringe nokså ulykkelige forhold som resultat.

Jeg har et par land igjen jeg vil nevne. Det er først Belgia. Jeg nevnte i forbigående isted at med Belgia har vi nettop ført forhandlinger som har ført til et ganske tilfredsstillende resultat, en slags status quo-politikk iallfall for det første halvår. Og vi hadde den tilfredsstillelse at ikke minst Belgias forhold til Oslo-konvensjonen og medlemsskapet der spillet en for oss gunstig rolle.

Fiskeavtale med Sverige.

Men jeg må mer utførlig omtale forholdet til vårt naboland Sverige, for der har vi inngått en liten overenskomst angående våre gjensidige fiske-interesser. Det var en stadig stigende friksjon mellom disse interesser, og de førte til at der i høst blev optatt spesielle forhandlinger mellom landene. Utgangspunktet var Englandsavtalens bestemmelser om kontingentering av fiskeeksporten til Storbritannia, som

nødvendigjorde visse forholdsregler for å søke å hindre at svensk-fanget fisk, særlig makrell, som blev ilandbragt her i landet, vesentlig Kristiansand, skulde medgå som en del av den norske fiskekontingent. Samtidig blev fra visse hold reist krav på at tilsvarende forskrifter skulde gjelde eksporten av utenlandsk - svensk - fangede reker blandt annet i Belgia og Frankrike, idet det var bebudet kontingentering av reker i disse land i den nærmeste fremtid - noget som jo desverre i disse dager har vist sig å være riktig. Til å føre forhandlingene, som blev åpnet i Oslo 4 oktober 1933, blev opnevnt to mindre norske og svenske delegasjoner. Fra norsk side handelsråd Johannessen, fylkesmann Lund, handelsråd Smith og kontorchef Svalvesen. Fra svensk side landshøvding von Sydow, fiskeriintendant Rosén og riksdagsmann Hansson. Resultatet var at de to delegasjoner anbefalte en ordning, ifølge hvilken almindelige dispensasjoner fra et eventuelt norsk import- og ilandbringelsesforbud skulde tilståes på visse nærmere angivne betingelser, forsåvidt angår svensk fanget fisk og krepsdyr av de sorter som svenske fiskere har interesse av å innføre til Norge eller ilandbringe her i landet. Leveringene av fisk og krepsdyr måtte finne sted til eller gjennom norsk forhandler som var godkjent av vedkommende norske myndighet og som under tollvesenets kontroll pakket og merket varen på foreskrevet måte. Ved salg av levende fisk skulde det kunne påbys at det på salgsstedet blev anbragt opslag med angivelse av fiskesort og oprinnelsesland. Den svenske delegasjon fant å burde forbeholde sin regjering adgang til å vedta tilsvarende merkningsbestemmelser for fisk og krepsdyr. Disse måtte imidlertid ikke bli mer vidtgående enn de tilsvarende norske bestemmelser. Dessuten anbefalte begge delegasjoner at de to regjeringer gav hverandre tilsagn om at den ene i fremtiden ikke vilde vedta nye restriksjoner med hensyn til innførsel av fisk eller krepsdyr uten på forhånd å ha forelagt spørsmålet for den annen og eventuelt optatt forhandlinger med denne. Den norske delegasjon fant dog å måtte gjøre sin anbefaling avhengig av at den svenske regjering på sin side innrømmet Norge visse lettelser med hensyn til import til Sverige av norsk lange bestemt til fremstilling av spillange. Da den svenske delegasjon ikke fant å kunne gi noget tilsagn herom, blev dette spørsmål tatt op til behandling ad diplomatisk vei. I slutten av november meddelte den svenske sendemann utenriksdepartementet, at hans regjering var villig til å avgi en erklæring om at den fra og med 1 januar 1934 og inntil videre vilde tillemppe reguleringen av innførselen til Sverige av fersk lange bestemt for tilvirkning av spillange på sådan måte at der vilde bli tillatt importert norsk lange i mengder tilsvarende 40 pct. - mot tidligere 30 pct. - av den mengde fersk svensk fanget lange som måtte anvendes til sådan tilvirkning. Den norske Regjering fant å burde godta denne innrømmelse som et passende motstykke til de lettelser som var blitt sikret svenske fiskeriinteresser fra norsk side. Regjeringen gjorde selvfølgelig ikke det uten å ha innhentet uttalelser fra alle fiskeriinteresserte, fiskerikontoret i Handelsdepartementet, fiskeridirektøren o.s.v. Ved kongelig resolusjon av 20 desember 1933 blev Utenriksdepartementet bemyndiget til å utveksle memoranda med den svenske legasjon

angående ordningen av de ovennevnte spørsmål. De utvekslede memoranda er å betrakte som et "gentlemen's agreement" og ikke som nogen overenskomst i ordets egentlige forstand. Efter ønske fra svensk side vil de ikke bli bekjentgjort i større utstrekning enn det er nødvendig til gjennomførelse av de forpliktelser som påhviler den svenske regjering med hensyn til importlettelse for norsk fersk lange. De fra norsk side avgivne erklæringer forplikter den norske regjering til, ved utferdigelse av et eventuelt norsk forbud mot import av fisk og krepsdyr her til landet, å tilgodese de svenske interesser på den i de norske erklæringer foreskrevne måte. Det er imidlertid å bemerke at tilsvarende hensyn vil måtte tas til de andre fiskeriinteresserte land som nyter rett til mestbegunstig behandling i Norge.

Det sier sig selv at ved siden av de handelspolitiske forhandlinger med de forskjellige land som jeg her har berørt, ligger det en rekke av avtaler og forhandlinger som er ført med mange land, hvor det til dels er opnådd bedringer for norsk handel, og hvorved det til dels også er sluttet avtaler både for handel og skibsfart og ikke minst for deviseordninger, rett til å få fremmed valuta til betaling av norske varer og retten til å avsette norsk valuta til betaling av fremmede varer. Det vilde føre altfor langt å komme inn på det i denne redegjørelse, men alle opplysninger vil stå til tjeneste for konstitusjons- og utenrikskomiteen, til hvilken denne redegjørelse formodentlig vil bli oversendt. Alt dette legger sterkt beslag på Utenriksdepartementets arbeid og også på Handelsdepartementets, og jeg vil håpe at den nye ordning, hvorom der nu er fremsatt proposisjon, vil styrke begge departementers arbeidsevne på disse viktige områder.

Skibsfarten

Jeg kan ikke forlate den handelspolitiske situasjon uten ganske kort også å nevne skibsfartens stilling. I det store og hele tatt er den jo bedre enn ifjor, for såvidt som mange flere skib seiler; vi har i virksomhet nu på sjøen en større mannskapsstyrke enn vi nogensinne har hatt. Men fortjenesten er skral, det er såvidt driftsutgiftene dekkes, og i lengden er det en for liten margin for en sund forretning. Og også der er der truende skyer, fremfor alt den også på dette område i Storbritannia stigende tilbøielighet til å agitere for proteksjon, for beskyttelse, for subsidier. Dette med subsidiepolitikken i Storbritannia har naturlig skaket Norge sterkt op. Skal Storbritannia gå over til subsidier for sin trampflåte - og det er det det gjelder - for sin almindelige lastbærende flåte, vil det bli et slemt støt for den norske handelsflåte, som er vant til fritt hav overalt. Vi er i den lykkelige stilling overfor Storbritannia at vi heldigvis ikke har nogen støtte for vår skibsfart, hverken hvor det gjelder selve driften eller hvor det gjelder bygging av skib - vær oppmerksom på det: eller hvor det gjelder bygging av skib. Vår flåte står helt på egen styrke, og dette gjør at vi tror at vi skal ha en gunstig stilling like overfor Storbritannia når disse spørsmål kommer op til nærmere drøftelse. Vi har et

inntrykk av at der hersker delte meninger innen den britiske rederstand like overfor dette subsidiespørsmål. Vi har også et inntrykk av at den britiske regjering selv ikke er uten betenkeligheter. Vi har hatt god føling med britiske kretser, både med rederkretser og med regjeringskretser, både gjennom vår legasjon og gjennom en mann som har gjort oss store tjenester derover i den siste tid, skipsreder Thos. Fearnley. Hr. Thos. Fearnley var heldigvis derover i desember, akkurat på den tid da dette spørsmål blev brennende. Hans kjennskap, hans innflytelse har vi dratt oss stor nytte av, og det er på grunnlag av de opplysninger vi har fått ikke minst gjennom ham, men også gjennom vår legasjon, at den norske Regjering under konferanser og drøftelser med Norges rederforbund har tatt initiativet til en demarche like overfor den britiske regjering, sammen med Danmark, Sverige og Holland, de tre land som står oss nærmest i skibsfartspolitikken, hvor levestandarden må sies å være noget lik med den britiske, kanskje bedre, og som står Storbritannia så nær i den opfatning det hittil har hatt av diss spørsmål at vi trodde vi kanskje kunde nå frem til et godt resultat. Vi har nu innbudt disse land til å komme til en drøftelse om spørsmålet, forat vi så samlet skulde kunne spørre den britiske regjering om den vil forhandle med oss. Vi har selvfølgelig ikke gjort dette uten på forhånd å være sikker på at et sådant skritt vil bli mottatt med velvilje av den britiske regjering.

Sjøterritoriet. Trålerspørsmålet.

Jeg kommer nu over til et annet spørsmål, som jeg imidlertid ikke skal gå nærmere inn på, fordi der foreligger en tidligere stortingsproposisjon og en ny stortingsmeddelelse om saken, som senere vil komme til behandling i Stortinget. Det er sjøterritoriet. Det er spørsmålet om de grunnlinjer som skal trekkes for beregningen av vårt sjøterritorium. Det vil med andre ord si: Fra hvilke grunnlinjer skal vår firemilsgrense regnes? Og her er der dessverre ingen orden og ingen sikkerhet langs vår vidstrakte kyst, og det har medført adskillig friksjon og adskillige vanskeligheter. Dette er spørsmål som kommer inn på det som er så aktuelt til enhver tid, trålerspørsmålet nordpå, og det har sannelig gitt både Utenriksdepartementet, Handelsdepartementet og Forsvarsdepartementet tilstrekkelig arbeid. Der er opstått adskillig friksjon med Storbritannia i høstens løp, til dels meget ubehagelig friksjon, fordi Storbritannia hevder at vi ikke selv riktig vet hvor vår grense går. Vi får nu håpe at den side av vanskelighetene skal ophøre, når vi slår fast grunnlinjene fra hvilke vårt territorium skal regnes. Men vi er ikke ved fastsettelsen av disse grenser fri for de vanskeligheter som møter oss ved fisket på de grunner og banker som ligger utenfor enhver territorialgrense. Der har vært antydning muligheten av at Norge skulde kunne inndra disse grunner under sin suverentitet. Jeg tror det er riktig med engang å slå en pel gjennom en sådan tanke. Det er ganske utelukket, det lar sig ikke gjøre. Det vil ikke bli internasjonalt anerkjent. Vi vil, hvis vi forsøker noget sådant, ganske sikkert bli drevet til Haag i en så ugunstig posisjon som vel tenkelig er. Forholdene på disse fiskegrunner,

som ligger utenfor såvel tremilsgrensen som firemilsgrensen, må vi søke å bedre på annen måte. Vi må søke å komme til en overenskomst med de andre land - og da først og fremst Storbritannia - som også driver fiske på disse banker, som internasjonalt - vi kan beklage det, men sådan er det - er åpent hav. Vi må søke å komme til en ordning der under påberopelse av de store og gamle interesser vår befolkning har hatt, hvor det gjelder fiske på disse grunner, tradisjoner som løper langt tilbake, tilbake til en tid hvor trålerinteressene ikke eksisterte. Vi prøvde allerede i høst å komme til en ordning med England. Vi hadde forhandlinger i gang i London nettop for å drøfte, om der ikke kunde treffes en overenskomst som beskyttet fiskeriene på disse banker, slik at der ikke blev kollisjon og ødeleggelse av redskaper o.s.v. o.s.v. Men det førte ikke frem, fordi Storbritannia med en viss rett sa at først måtte det få vite hvor Norge mener at Norges grenser går. I det øieblikk vi får avgjort våre grunnlinjer for beregningen av sjøgrensen, skal vi søke gjenoptatt forhandlinger. Og jeg har inntrykk av at Storbritannia, den engelske regjering, stiller sig velvillig og forståelsesfullt like overfor de norske interesser det her gjelder. Til tross for at Storbritannia jo sterkt hevder tremilsgrensen og ikke på nogen måte har villet anerkjenne firemilsgrensen, har det dog i stillhet akkviesceret ved firemilsgrensen, hvor det gjelder fiskeriinteressene langs den norske kyst. Det har vært sagt at vårt opsyn later meget tilbake å ønske. Ja, opsynet bør visselig forsterkes. Nu har vi to skøiter langs Finnmark og en i Troms og vi har "Michael Sars", som skal erstatte "Fridtjof Nansen". I disse dager står Forsvarsdepartementet i underhandling om leie av en båt som det tror er praktisk til dette bruk; men det er ikke så lett å finne skib som er praktisk anvendelige. De skal ha en viss fart, og de skal være godt utstyrt som sjøgående båter. Vi er, som sagt, meget opmerksom på dette spørsmål og vil gjøre hvad vi kan. Men det som er det triste, er at den største irritasjon, har jeg inntrykk av, voldes ikke ved den tråling som foregår innenfor grensen, men den voldes ved den tråling som foregår utenfor grensen. Det er nettop derfor det er av sådan betydning å komme til en ordning, en overenskomst, hvor det gjelder fisket på de grunner som ligger utenfor enhver tenkelig norsk territorialgrense.

Nordhavs- og Sydhavspolitik.

Jeg går over til to andre spørsmål av utenrikspolitisk interesse, og det er vår arktiske og vår antarktiske politikk. - Hvad den første angår, har vi for Øst-Grønlands vedkommende fremdeles bibeholdt de to trådløse stasjoner vi hadde: Myggbrukta, hvor der er 5 mann, og Torgilsbu, hvor der er 2 mann. Vi har beholdt dem fordi det har ikke vært mulig å få Danmark til å gå over til det system og den metode for værvarsling som er knesatt i Norge og som de norske meteorologer tillegger avgjørende vekt for våre værmeldinger. Ellers var det vår mening iallfall å nedlegge Torgilsbu og bare beholde Myggbukta som norsk stasjon, men så lenge Danmark oprettholder sitt noget gammeldagse system for værmeldinger har vi funnet å burde oprettholde begge disse stasjoner. - For

øvrig har vi ikke mange folk på Øst-Grønland nu. Der er den såkalte Ingstads ekspedisjon på syddøstkysten - Ingstad selv er kommet til Svalbard - hvor der er 4 mann. Så er det Tolløfsens nord for Myggbukta med 5 mann og Giævers ennu nordligere, også med 5 mann. Disse to siste ekspedisjoner har fått statsbidrag til bygging av radiostasjoner og til optagelse av meteorologiske observasjoner i anledning av Polaråret.

Hvad Svalbard angår, foreligger der nu en utredning om øket kulldrift og vi håper å få satt adskillige folk i arbeid. Og så skal der til sommeren foregå en hel del videnskapelig arbeid i tilslutning til våre tidligere bestrebelser for videnskapelig å underlegge oss de store territorier det her gjelder. - Jeg har en meget gledelig nyhet å meddele hvad Svalbard angår, og det er at Regjeringen har gitt "Store Norske" samtykke til å kjøpe Sveagruben for en million kroner. Men kjøpet må foreløbig holdes hemmelig, da det skal godtas ikke alene av Stortinget, men også av den svenske riksdag. Går det i orden, har vi derved sikret oss, såvidt jeg forstår, kanskje den verdifulleste forekomst av kull som overhodet finnes på Svalbard. Den ligger såvidt nær "Store Norske" at den kan utnyttes av dette selskap, men det er tilgangen, som der må gjøres noget med, som har gjort at den ikke har vært så lett drivbar som "Store Norske"s felter. Den inneholder, efter hvad der sies, kull som må karakteriseres hvad kvaliteten angår for utmerket og hvad kvantiteten angår som uuttømmelig. - Der er nu en befolkning av omkring 600 norske, 1 400 russere på Svalbard. -

Våre antarktiske interesser må jeg komme nærmere inn på. De er også sterkt fremtredende på grunn av vår hvalfangst. Vi har jo gjort store landopdagelser der nede; men suverenitet har vi ikke meget av. Vi har de to små øer vi har lagt under norsk suverenitet, men Polarkalottens veldige landstrekninger er for den aller største del underlagt de britiske dominions. Der er dog en del land på "kalotten" som ennu er herreløst, og vi mener det er ganske nødvendig at vi fremholder våre interesser. Det som for oss har den aller største betydning hvor det gjelder Antarktis, og det hvorpå vi legger den aller største vekt, det er at 3-milsgrensen overalt blir oprettholdt. Vi går nemlig med vår hvalfangst så nær inn til isbarrieren, at hvis man utvider grensen f.eks. til 4 mil, vil det kunne berøre våre interesser i aller høieste grad. Vi var inne på den tanke, og har drøftet den med de interesserte, å søke å få en almindelig internasjonal konferanse i stand om forholdene ved Syd-polarkalotten; men ved nærmere overveielse er vi kommet til det resultat at da de spørsmål som spesielt interesserer Norge, vesentlig berører områder hvor praktisk talt bare Norge og Storbritannia med dominions er interessert, vilde det være mest hensiktsmessig om vi allfall foreløbig kunde få en drøftelse i stand mellom bare Norge og Storbritannia. Vi har instruert vår legasjon i London om å spørre det britiske utenriksministerium om den britiske regjering vilde være villig til å opnevne sakkyndige til sammen med sakkyndige fra norsk side å drøfte de spørsmål som her reiser sig. Herunder vil der forhåpentlig blandt annet skaffes klarhet over hvorledes Storbritannia vil stille sig til spørsmålet om en eventuell inndragning under norsk statshøihet av områdene mellom Enderby Land og Falkland

Islands Dependencies og spørsmålet om avgrensning mot vest av den australske sektor, således at den ikke kommer til å omfatte nogen del av det av nordmenn opdagede og kartlagte Dronning Mauds Land. Vi har ikke i disse forhandlinger villet ta spørsmålet om sjøterritoriets utstrekning med, fordi vi overhodet ikke vil reise diskusjon om det, men gå ut fra som en selvfølge, - som vi på annen måte vil søke å få fastslått, - at der ikke kan være tale om å gå utenfor 3-milsgrensen hverken for Storbritannia eller dets dominions.

Hvad hvalfangsten angår ratifiserte Norge allerede i 1932 den internasjonale konvensjon om regulering av fangsten og fra norsk og britisk side er der i det forløpne år gjort forestillinger til stater for å få deres tilslutning, og en hel rekke stater har sluttet sig til og godtatt konvensjonen. Men den viktigste av dem alle, nemlig Storbritannia, har ennå ikke ratifisert den. Vi har både i Genf og London meget sterkt og meget ofte fremholdt dette, og jeg har inntrykk av at de som taler på Storbritannias vegne, føler sig genert og trykket over at ratifikasjon ennå ikke har funnet sted, men de sier at årsaken er de vanskeligheter som det medfører å få dominions med på de skritt som berører dem, og det tar tid. Imidlertid har vi i det siste hørt at der nu ikke vil gå så lang tid før også Storbritannia ratifiserer konvensjonen, og det betyr meget for Norge, fordi Norge har måttet drive under konvensjonens regler og har gjort det, mens Storbritannia med sin ikke ubetydelige hvalfangst har gått fri i så henseende.

Dette er hvad jeg har funnet å burde legge frem for Stortinget idag. Jeg har forstått det slik, at utredningen vil bli trykt og sendt til komiteen til behandling, men det kunde jo tenkes at det vilde være til nytte og lettelse av den videre behandling, om det var nogen i forsamlingen som straks vilde stille direkte spørsmål til mig, som jeg da kanskje kunde besvare til utfylling av det jeg her har sagt.²

Presidenten: Det er presidentens akt å foreslå at utenriksministerens meddelelse blir oversendt utenriks- og konstitusjonskomiteen. Utenriks- og konstitusjonskomiteen har allerede valgt ordfører i denne sak og vil forsøke å behandle spørsmålet så hurtig som mulig. Presidenten vil også foreslå at meddelelsen blir trykt og omdelt til tingets medlemmer som hemmelig dokument. Når så det foreligger og komiteens innstilling foreligger, vil spørsmålet tas op i et møte så snart som mulig.

Olsen-Hagen: Jeg vil gjerne benytte mig av utenriksministerens elskverdighet og stille et direkte spørsmål, og jeg tror det kan ha sin interesse å få det besvart allerede idag, slik at utenrikskomiteen, når den skal behandle saken videre, er klar over regjeringens stilling i det spørsmål. Gjennem Arbeidernes pressekontor foreligger der idag et telegram om at representanter for 12 regjeringer og for 14 internasjonale hjelpeorganisasjoner hadde møte i London angående hjelpeaksjon for 60 000 flyktninger fra Tyskland. Jeg skal tillate mig å spørre om den norske regjering er innbudt

---

² Hit gjengitt etter trykt, hemmelig referat.

til denne konferanse, og i tilfelle den har vært innbudt, om der har vært noen representant til stede.

Bruun: Det gleder mig overmåte å høre at utenriksministeren har purret på i London for å få konvensjonen om hvalfangsten ratifisert, og jeg forstod det slik at både utenriksministeren og utenriksdepartementet har forståelsen av, hvor viktig dette er for oss. Men det er nettop i disse dager eller for en 14 dagers tid siden hendt en ting som gjør det av ennu mere betydning nettop å få denne overenskomst ratifisert, og det er det at Unilever har fått et av sine kokerier gjort udyktig til fangst. Dette store selskap er såvidt mig bekjent det eneste som driver utenfor overenskomsten, idet de andre engelske selskaper - Salvesens og det Sydafrikanske selskap - holder sig til konvensjonen, men dette at Unilever har mistet et av sine kokerier, eller ikke kan bruke det, gjør at det nu konsentrerer hele sin fangstkapasitet på det ene kokeri, og det er bragt mig for øre

- hvorvidt det medfører riktighet vet jeg ikke, men jeg har hørt - at det driver en rovfangst som er helt skandaløs. Medens de norske kokerier utnytter hvalen efter den overenskomst vi har, op til en 125 fat pr. hval, har jeg hørt at Unilever nu på slutten skal være nede i 80 - jeg kan ikke bevise at det er så - og det er en ennu større fare for den norske hvalfangst, idet Unilever på den måte kan få redusert sine produksjonsutgifter pr. tonn så langt ned, at de vil være helt overlegne over oss i konkurransen. Så det er et spørsmål om ikke utenriksdepartementet kanskje kunde benytte sig av dette i en eller annen form nettop i disse dager for å presse på England og få våre konkurrenter der til å drive på den måte som vi gjør, så dette verdifulle dyr der nede kan bli mest mulig beskyttet. Riktignok er den norske fangstflåte snart klar til å gå hjem - den har fanget sin kvote, mens derimot Unilever nu selvfølgelig skal ligge der nede så lenge det er råd å ligge der, for å gjøre op det tap de har hatt ved tapet av sitt ene kokeri, slik at hvis denne overenskomst f.eks. kunde bli ratifisert i løpet av noen ganske få dager, tror jeg man på den måte ennu kunde spare mange hval i sesongen. Jeg er som sagt takknemlig og fornøiet over å høre at utenriksdepartementet har sin oppmerksomhet henvendt på saken, og jeg har jo også flere ganger konferert med utenriksdepartementet om det, og er alltid blitt møtt med stor elskverdighet, men jeg vilde gjerne ha sagt dette, for jeg vet ikke om departementet kanskje er oppmerksom på, at det nettop ved det som er hendt, er blitt ennu mere nødvendig enn noen gang før.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: Til hr. Olsen-Hagens opplysning om denne konferanse i London kan jeg bare svare at det hele er mig ganske ukjent. Vi har ingen innbydelse, ikke engang meddelelse, fått om en slik konferanse, så den er øiensynlig av en rent privat natur, selv om representanter for forskjellige land møtes til drøftelse av det nevnte spørsmål.

Jeg er hr. Foyen Bruun meget taknemlig for de opplysninger han kom med fra Unilever, og hvis dette kan fremkomme i bekreftet form sådan at vi virkelig har noe faktisk å holde oss

til, vil det kunne brukes med stor styrke og vekt like overfor Storbritannia. Jeg vilde være takknemlig om vi kunde få dette frem i en form så det kunde benyttes. Vi har, som sagt, gjort og gjør alt hvad vi kan, og dette vilde være en ypperlig anledning til på ny å presse på Storbritannia for å få konvensjonen ratifisert.

Anton Jenssen: Jeg forstod presidentens forslag om utenriksministerens foredrags oversendelse til komiteen at komiteens innstilling skulde forelegges for Stortinget snarest mulig, sådan at dette "snarest mulig" ikke skulde hindres av utenforliggende hensyn, men at man vilde få denne innstilling fra komiteen for Stortinget i løpet av f.eks. 8-14 dager eller noe sådant. Den tidligere ordning har vært at vi har fått den frem på vårparten. Men begrepet "snarest mulig" kan jo være noe tøielig. Når jeg spør slik, er det fordi det falt noen uttalelser fra utenriksministeren om at det for tiden føres forhandlinger med Frankrike angående kontingenteringen. Det er regjeringens hensikt, sa utenriksministeren, å holde vinspørsmålene med Frankrike utenfor disse forhandlinger. Men hvis det ikke lykkes, fordi vi - det vil si den norske regjering og den norske regjeringens forhandlere - ikke er ene part i saken, å holde det spørsmål utenfor, kan det tenkes at vinspørsmålet bringes inn. Hvis så det skulde hende før saken kommer op til drøftelse i Stortinget, så vil det være grunn til å ta visse spørsmål - jeg tenker her på våre innenrikske forhold, vår kommunale selvbestemmelsesrett og lignende ting - op til grundig drøftelse i forhold til de forpliktelser som det synes vi holder på å gli inn på like overfor utlandet. Jeg vilde gjerne ha bragt på det rene om det er helt sikkert at denne innstilling, og drøftelsen av foredragets innhold kan ventes før noen avgjørelse må treffes i de forhandlinger utenriksministeren nevnte, som foregår med Frankrike. I så fall har jeg intet mere å si og kan vente til innstillingen kommer.

Presidenten: Presidenten kan ikke opgi noe bestemt tidspunkt for komiteens avlevering av innstilling i dette spørsmål, men utenriks- og konstitusjonskomiteen er kjent for å være en komite som arbeider både godt og hurtig, og i den belysning må man se presidentens uttalelse om "snarest mulig".

Presidenten vil nu foreslå at utenriksministerens meddelelse oversendes utenriks- og konstitusjonskomiteen, samt at meddelelsen trykkes som hemmelig dokument og omdeles til tingets medlemmer. - Ingen innvending er fremkommet, og presidenten anser dette forslag som enstemmig vedtatt.

Referat:

Kgl. meddelelse om fatsettelse av grunnlinjer for Norges sjøterritorium.

Enst.: Tilstilles utenriks- og konstitusjonskomiteen.

Protokollen blev derefter oplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 18.20.